

## HOLWIERDE – STEFANUSKERK (ST. NICOLAASKERK)

---

De kerk wordt voor het eerst vermeld in de kroniek van Wittewierum. De oorspronkelijk romaanse kerk stamt waarschijnlijk uit de late 11e eeuw en was opgetrokken in tufsteen, nu nog zichtbaar in de onderbouw van het huidige schip. In dit deel zien we ook enkele kleine, hoog geplaatste rondboogvensters. In de noord- en zuidmuur zitten dichtgemetselde ingangen. Aan het einde van de 13e eeuw werd de kerk ingrijpend verbouwd; op de romaanse schipresten werd een hoog laatromaans schip gebouwd, met per travee een smal spitsboograam geflankeerd door twee blinde nissen in dezelfde maat.

De gevels van het dwarsschip hebben een identieke raamindeling. Alleen hebben de blinde nissen hier een gemetseld visgraatpatroon. In de top van deze gevels zien we klimmende blinde nissen onder een rondboogfries. In het begin van de 14e eeuw voegde men daar een gotisch dwarsschip en veelhoekig gesloten koor met steunberen aan toe, waardoor een kerk ontstond in de vorm van een Latijns kruis. Onder de dakrand zit een rondboogfries. Op de westkant van het dak zit nu een dakruiter. Deze werd in 1855 geplaatst na de sloop van de losstaande toren die in 1836 gedeeltelijk was ingestort. De gemetselde bakstenen spits was al in 1807 vervangen door een houten exemplaar. Deze toren was een van de drie zogenaamde *juffertorens*: smalle, hoogoplopende, spits toelopende torens.

In 1834 was de kerk er zo slecht aan toe dat de gewelven van het schip werden vervangen door een blauw geschilderd houten balkenplafond, terwijl de gewelven in viering, dwarsarmen en het koor extra gestut moesten worden. Helaas zette het verval door. In 1896 werd het muurwerk van het schip verlaagd, de oude kap afgebroken en vervangen door een nieuwe. Aansluitend werden de topgevels van het dwarsschip afgebroken en vervangen door dakschilden. In de jaren 1945-'50 werd de kerk grondig gerestaureerd, mede om oorlogsschade te herstellen.

In het laag gelegen voorportaal staan twee sarcofaagdeksels tegen de zijmuren. Op het deksel tegen de zuidmuur staan twee figuren, vrij zeldzaam in deze regio. Bij binnenkomst in de kerk gaat de aandacht vooral uit naar de viering, het fraaie laatgotische, in tact gebleven oksaal uit 1560 en het enkele treden hoger liggende koor. Vóór de laatste restauratie stond het orgel op het oksaal en werd het zicht op het koor belemmerd. Om het zicht te herstellen werd tijdens de restauratie het orgel naar de westzijde verplaatst en de kansel naar het oksaal. De kansel is een barok exemplaar uit de 17e eeuw met getordeerde hoekzuiltjes. De minst aangetaste delen zijn de gewelven van het transept en het koor. De viering heeft een meloenvormig koepelgewelf waarvan de acht ribben samenkomen in een fraai opgebouwd rozet. Op dit koepelgewelf en op de muren zijn bij de laatste restauratie restanten van drie schilderlagen uit verschillende tijden zichtbaar geworden. De oudste is een decoratieve laag die het patroon van het metselwerk volgt, de tweede laag heeft symbolische voorstellingen, o.a. van de vier evangelisten. De derde laag is een beschildering met bloemmotieven. Op de zuidwand zijn resten van een jachtafereel; op de noordwand de figuur van de heilige Sebastiaan.

Het orgel in Holwierde is 'vernieuwt en vermeerkt' door mr. H. Huis in 1663. In 1738 vernieuwde Hinsz de klavieren en de windladen. In 1828 werd het instrument gereviseerd door B.J. Freytag. In 1924 kwam een pneumatisch orgel in de oude kas. Dit instrument is in 1955 weer vervangen door een mechanisch orgel.